

The mediating role of religious motivation in the relationship between academic success and academic aspirations in students (a case study of secondary school in Zanjan city)

ARTICLE INFO

Article Type
Research Article

Authors

Yousef Ghasemi
Afsaneh Sobhi*
Ghamar Kiani

How to cite this article

Yousef Ghasemi, Afsaneh Sobhi, Ghamar Kiani. The mediating role of religious motivation in the relationship between academic success and academic aspirations in students (a case study of secondary school in Zanjan city), *Journal of Quran and Medicine*. 2023; 8(2): 167-176.

1. PhD student, Department of Educational Psychology, Zanjan Branch, Islamic Azad University, Zanjan, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Psychology, Zanjan Branch, Islamic Azad University, Zanjan, Iran (corresponding author).

3. Assistant Professor, Department of Psychology, Zanjan Branch, Islamic Azad University, Zanjan, Iran.

* Correspondence:
Email: sobhi@gmail.com

ABSTRACT

This research was conducted with the aim of mediating the role of religious motivation in the relationship between academic success and academic aspirations in students (the case study of secondary school in Zanjan city). The cross-sectional research method is correlational. The statistical population of the current study included all the students of the second secondary level of Zanjan city in the academic year of 1401-1400, 400 people were selected by random cluster sampling method. In this research, the tools of academic aspirations (Hosni et al., 2013), academic success (Salehi, 2013), self-worth (Schwartz, 2004) and academic motivation (Harter, 1981) were used. In order to analyze the data, SPSS-V23 and Amos-V8.8 software were used. Also, in order to respond to the research hypotheses, structural equation modeling was used. The findings of the research showed that the model has a good fit. The results showed that the direct effect of academic success on academic motivation and academic aspirations of second secondary students in Zanjan city is significant ($p < 0.05$). The direct effect of academic motivation on the academic aspirations of secondary school students in Zanjan city is significant ($p < 0.05$). The indirect effect of academic success on the academic aspirations of secondary school students in Zanjan through academic motivation is significant ($p < 0.05$). Therefore, it can be concluded that increasing academic motivation and academic aspirations play an important role in increasing the academic success of students.

Keywords: Academic Aspirations, Academic Success, Religious-Religious Motivation

واژگان کلیدی: آرزوهای تحصیلی، موفقیت تحصیلی، انگیزه دینی- مذهبی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۷/۱۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۰/۱۱

* نویسنده مسئول: sobhi@gmail.com

مقدمه

انسان در گستره زندگی، مسیر پر فراز و نشیبی را طی می کند که سرشار از چالش ها و فرصت ها است. بخش قابل توجهی از چالش های زندگی مربوط به دوره نوجوانی است که این دوره چالش های تحصیلی را با خود به همراه دارد. دوران تحصیلی دوره ای از زندگی است که در آن تغییرات شناختی و اجتماعی سریعی اتفاق می افتد (۱). یکی از اهداف و وظایف مهم آموزش و پرورش ایجاد زمینه ای برای رشد همه جانبه فرد و تربیت انسان های سالم، کارآمد و مسئول برای ایفای نقش در زندگی فردی و اجتماعی است (۲). از آنجایی که دانش آموزان به عنوان رکن اساسی نظام آموزشی کشور، در دستیابی به اهداف نظام آموزشی نقش و جایگاه ویژه ای دارند، توجه به این قشر از جامعه از لحاظ آموزشی، تربیتی، باروری و شکوفایی هر چه بیشتر نظام آموزشی و تربیتی جامعه را موجب می گردد. با این وجود از کل دانش آموزانی که وارد سیستم آموزش و پرورش می شوند، تعداد کمی می توانند استعدادهای خود را شکوفا نموده و بر مشکلات زندگی و شرایط چالش برانگیز تحصیلی غلبه نمایند (۳). از آنجایی که بخش قابل توجهی از فعالیت های آموزش و پرورش در مدارس صورت می گیرد، مدارس به عنوان یک نظام اجتماعی حساس و مهم، از جایگاه خاصی در برآورده کردن آرزوهای تحصیلی دانش آموزان برخوردار هستند. مدارس در صورتی خواهند توانست وظیفه خطیری که به دوش آنها است را به نحو احسن انجام دهند که سازمان های سالم و پویایی باشند (۴). آرزو در لغت به معنای اشتیاق، انتظار و هدف می باشد. در فرهنگ لغات هری تیج از آرزو به عنوان میل شدید برای پیشرفت زیاد یا تعیین هدفی که به سمت آن تمایل وجود دارد، یاد شده است. بر اساس این تعاریف، یک آرزو فرد را به سمت انجام یک موقعیت، فرایند یک رویداد می کشاند و یا او را به سمت پایان هدفی که داشته است، سوق می دهد (۵). به گفته پژوهشگران گر چه آرزوهای یک نفر، نگرش ها، باورها و ساختار شناختی او را منعکس می کنند اما با تصمیم ها و نگرش ها در مسیر شغلی فرق دارند (۶). به این صورت که آرزوها، انتظارات یا هدف های موجود در مسیر زندگی هستند. در حالی که، تصمیم ها طرح های عملی برای رسیدن به آرزوها و اهداف موجود در مسیر زندگی هستند. در حالی که، تصمیم ها طرح های عملی برای رسیدن به آرزوها و اهداف هستند و نگرش ها مسیر مشخص و جهت گیری فرد به

نقش واسطه ای انگیزه دینی مذهبی در رابطه بین

موفقیت تحصیلی با آرزوهای تحصیلی در دانش

آموزان (مورد مطالعه مقطع متوسطه شهر زنجان)

یوسف قاسمی

دانشجوی دکتری، گروه روانشناسی تربیتی، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران.

افسانه صبحی

استادیار، گروه روانشناسی، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران (نویسنده مسئول).

قمر کیانی

استادیار، گروه روانشناسی، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران.

چکیده

این پژوهش با هدف، نقش واسطه ای انگیزه دینی مذهبی در رابطه بین موفقیت تحصیلی با آرزوهای تحصیلی در دانش آموزان (مورد مطالعه مقطع متوسطه شهر زنجان) انجام شد. روش پژوهش مقطعی از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ تشکیل دادند، تعداد ۴۰۰ نفر را روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای انتخاب شدند. در این پژوهش از ابزارهای آرزوهای تحصیلی (حسنی و همکاران، ۱۳۹۳)، موفقیت تحصیلی (صالحی، ۱۳۹۲)، خودارزشمندی (شوارتز، ۲۰۰۴) و انگیزه تحصیلی (هارتر، ۱۹۸۱) استفاده شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار SPSS-V23 و Amos-V8.8 استفاده گردید. همچنین به منظور پاسخگویی به فرضیه های پژوهش از مدل یابی معادلات ساختاری استفاده شد. یافته های پژوهش نشان داد که مدل از برازش مناسبی برخوردار است. نتایج نشان داد اثر مستقیم موفقیت تحصیلی بر انگیزه تحصیلی و آرزوهای تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان معنادار است. ($05/0 > p$) اثر مستقیم انگیزه تحصیلی بر آرزوهای تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان معنادار است. ($05/0 > p$) اثر غیرمستقیم موفقیت تحصیلی بر آرزوهای تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان از طریق انگیزه تحصیلی معنادار است. ($05/0 > p$) بنابراین، می توان نتیجه گرفت که افزایش انگیزش تحصیلی و آرزوهای تحصیلی نقش مهمی در افزایش موفقیت تحصیلی دانش آموزان دارد.

فعالیت می کند. تورنر^۴ معتقد است که انگیزه تحصیلی، باورهای آموخته شده فرد درباره ارزشمندی فردی، توانایی ها و قابلیت های خود، اهداف و انتظارات فرد برای کسب موفقیت یا شکست و احساسات مثبت و منفی ناشی از فرآیند خودارزشیابی می باشد. پکرون^۵ معتقد است که انگیزه تحصیلی عبارت است از گرایش همه جانبه به ارزیابی عملکرد خود با توجه به عالی ترین معیارها، تلاش برای موفقیت در عملکرد و برخورداری از لذاتی که با موفقیت و عملکرد همراه است. پژوهشگران دریافته اند که افراد دارای سطوح مختلف انگیزه تحصیلی، در زندگی خود به شیوه های کاملاً متفاوتی عمل می کنند (۱۸). فراگیران دارای انگیزه تحصیلی، تحرک لازم را برای به اتمام رساندن موفق یک تکلیف، نیل به هدف با دستیابی به درجه معینی از شایستگی در کار خود پیدا می کنند تا در نهایت به موفقیت لازم در امر یادگیری و پیشرفت تحصیلی نایل شوند (۱۹). انگیزه تحصیلی از نظر نوع هدف شامل: انگیزه تحصیلی بیرونی و انگیزه تحصیلی درونی می باشد. انگیزه تحصیلی بیرونی برای رسیدن به پاداش های بیرونی مثل نمرات خوب و پاداش می باشد. استفاده نابجا و تاکید بر این شیوه ممکن است پیامدهای منفی زیادی داشته باشد. انگیزه تحصیلی درونی یعنی ارضای نیازهای درونی و باورهای آموخته شده دانش آموز درباره خود که این نوع انگیزه تحصیلی، نقش اساسی در یادگیری دارد و تاکید بر این شیوه پیامدهای مثبت زیادی دارد (۲۰). در همین رابطه نتایج پژوهش مک برین و ساویج^۵، نشان دادند دانش آموزانی که انگیزه تحصیلی بالایی دارند، فعالیت های بیشتری را می پذیرند، تکالیف درسی بیشتری انجام می دهند و در نتیجه موفقیت بیشتری کسب می کنند.

از این رو با توجه به این که آموزش و پرورش به عنوان یکی از فراگیرترین و عظیم ترین نهادهای اجتماعی شناخته شده است و اکثریت افراد به نوعی با آن در ارتباط هستند، در نتیجه آموزش و پرورش به عنوان منشا بالقوه تغییرات ارزشمند و مهم در همه ابعاد گوناگون زندگی افراد اجتماع محسوب می گردد. و از آنجا که نقش نوجوانان به عنوان مهمترین فاکتور موفقیت سیستم آموزشی و نیز نقش موفقیت تحصیلی در ایجاد شور و اشتیاق در آنان، و با توجه به این که انگیزه تحصیلی می تواند زمینه ارتقای فضای یاددهی و یادگیری را فراهم کند، بررسی علل و عوامل مرتبط با آرزوهای تحصیلی در نوجوانان ضروری و لازم به نظر می رسد. از آنجا که آرزوهای تحصیلی پیش زمینه ای برای داشتن عملکرد بهتر و عملکرد شغلی مناسب در آینده می باشد و می تواند انگیزش را در دانش آموزان پیش بینی کند از این رو پژوهش حاضر در زمینه آرزوهای تحصیلی حائز اهمیت است و از آنجا که معلمان همواره نگران انگیزش و پیشرفت دانش آموزان بوده، در نتیجه شناخت عوامل مرتبط با آرزوهای تحصیلی پراهمیت می باشد و این که کنترل

سمت هدف مورد نظر می باشد. به عبارت دیگر، تصمیم گیری برای رسیدن به هدف و مشخص کردن مسیر رسیدن به هدف، آرزوها را بوجود می آورد (۷).

بنابراین برای این که دانش آموزان در زندگی موفق شوند و به آرزوهای تحصیلی بالایی در جامعه برسند نیاز دارند تا در مهارت هایشان به خوبی عمل کنند. دانش آموزانی موفق اند که بتوانند از توانایی های تفکر تحلیلی، خلاق و عملی برای رسیدن به موفقیت استفاده کنند (۸). معیارهای اصلی کارایی هر نظام آموزشی به ویژه نظام آموزش و پرورش میزان موفقیت تحصیلی و ایجاد نگرش ها و باورهای مثبت در دانش آموزان است (۹). نظریه های جدید آموزش و یادگیری بر نقش انگیزش و باورهای فرد تاکید زیادی می کنند و معتقدند که نباید دانشجو را در برابر مطالب و مفاهیم قرار داد، بلکه باید با آموزش های لازم دانش آموزان را به فعالیت واداشت و از این طریق هم باعث موفقیت تحصیلی و هم باعث ایجاد، نگرش، شادکامی و باور مثبت در آنان شد (۱۰). موفقیت تحصیلی به معنای توانایی اثبات موفقیت در اکتساب پیامدی است که برای آن طرح ریزی و برنامه ریزی شده است (۱۱). موفقیت تحصیلی از مهمترین دغدغه های نظام آموزشی و نشان دهنده موفقیت نظام آموزشی در زمینه هدف یابی و توجه به رفع نیازهای فردی می باشد. بنابراین نظام آموزشی را زمانی می توان موفق و کارآمد دانست که موفقیت تحصیلی دانش آموزان آن به بیشترین و بالاترین رقم برسد (۱۲). مهمترین نشانه موفقیت نظام آموزشی در رسیدن به اهداف، میزان موفقیت تحصیلی دانش آموزان می باشد (۱۳). موفقیت تحصیلی نه تنها شرایط تحصیلی و موفقیت شغلی فرد را در آینده فراهم خواهد کرد، بلکه باعث ارتقا ارزشمندی خود، زندگی استاندارد و سلامت بیشتر نسبت به دیگران خواهد شد (۱۴). به زغم ولز^{۱۴} موفقیت تحصیلی در مدارس و دانشگاه مفهومی پیچیده و چند وجهی دارد و اکثر مدارس دانشگاه ها تلاش کرده اند موفقیت تحصیلی را با استفاده از نمرات معدل، رتبه های کلاسی و نمرات تست های استاندارد پیش بینی کنند اما این شاخص های موفقیت، برای پیش بینی و تعریف موفقیت تحصیلی در مدارس در حال کاهش هستند. به صورتی که افت عملکرد تحصیلی در مدارس مساله ای جدی است به طوری که ۵۰٪ دانش آموزان در سال اول ورود به مدارس با افت تحصیلی روبرو می شوند (۱۵).

انگیزه تحصیلی یکی از ملزومات یادگیری محسوب می شود و چیزی است که به رفتار شدت و جهت می دهد و در حفظ و تداوم آن به یادگیرنده کمک می کند در واقع انگیزه آن چیزی است که به یادگیرنده انرژی می دهد (۱۶). انگیزه به عنوان سازه اساسی در یادگیری محسوب می شود (۱۷). گاتیرز، فوکس و کوندیلی^{۱۷} معتقدند که انگیزه، شخص را برای رسیدن به هدف خاصی وادار به

4 - Pekrun

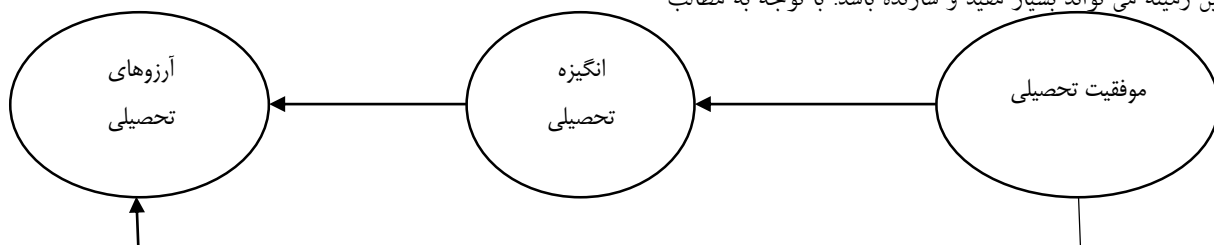
5 - McBreen & Savage

1 - Welles

2 - Gutierrez, Foxx & Kondili

3 - Turner

ذکر شده پژوهشگر در این پژوهش به دنبال این مساله است: آیا نقش واسطه ای انگیزه دینی مذهبی در رابطه بین موفقیت تحصیلی با آرزوهای تحصیلی در دانش آموزان (مورد مطالعه مقطع متوسطه شهر زنجان)؟

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

تمامی مشخصات و اطلاعات دانش آموزان به صورت محرمانه باقی ماند.

ابزارهای پژوهش

پرسشنامه انگیزه تحصیلی هارتر (۱۹۸۱): تاکنون مقیاسهای انگیزشی متعددی در زمینه های تحصیلی تدوین شده است. این مقیاسها عموماً برای سنجش این سازه در مقاطع متوسطه و دانشگاه در نظر گرفته و اعتباریابی شده اند و در تحقیقات داخلی نیز از این ابزارها مکرر استفاده شده و می شود. مقیاس هارتر از محدود مقیاسهای انگیزشی است که در مقطع ابتدایی کاربرد دارد. مقیاس استاندارد انگیزش تحصیلی هارتر شامل ۳۳ گویه بوده و هدف آن بررسی انگیزش تحصیلی در بین دانش آموزان است. این ابزار شکل اصلاح شده (۱۹۸۱) به عنوان یک ابزار سنجش انگیزش تحصیلی است. مقیاس اصلی هارتر، انگیزش تحصیلی را با سوال های دوقطبی می سنجد که یک قطب آن انگیزش درونی و قطب دیگر انگیزش بیرونی است و پاسخ آزمودنی به موضوع هر سوال فقط می تواند یکی از دلایل بیرونی یا درونی را در بر داشته باشد. از آنجا که در بسیاری موضوع های تحصیلی انگیزه های درونی و بیرونی هر دو نقش دارند، مقیاس هارتر را به شکل مقیاس های معمول در آوردند که هر سوال تنها یکی از دلایل انگیزش درونی و بیرونی در نظر می گیرد. این مقیاس بر اساس لیکرت (هیچ وقت: ۱، به ندرت: ۲، گاهی اوقات: ۳، اکثر اوقات: ۴، تقریباً همیشه: ۵) است. هارتر (۱۹۸۱) همچنین ضرایب پایایی پاره مقیاسها را با استفاده از فرمول ۲۰ ریچاردسون بین ۰/۵۴ تا ۰/۸۴ و ضرایب بازآزمایی را در یک نمونه طی دوره ۹ ماهه از ۰/۴۸ تا ۰/۶۳ و در نمونه دیگری به مدت ۵ ماه بین ۰/۵۸ تا ۰/۷۶ گزارش کرده است. روایی و پایایی این مقیاس در پژوهش بحرانی و لطیفیان در داخل کشور و در جامعه آماری دانش آموزان مقطع متوسطه مورد تأیید قرار گرفته است.

پرسشنامه موفقیت تحصیلی صالحی: این پرسشنامه توسط صالحی در سال ۱۳۹۲ طراحی شد. این ابزار دارای ۲۰ گویه است که با استفاده از مقیاس ۶ درجه ای لیکرت از یک تا شش نمره گذاری می شود.

عوامل تاثیرگذار بر این امر مهم می تواند راهگشای بسیاری از مسائل و مشکلات آموزشی و تحصیلی در نظام آموزش و پرورش شود و باری از دوش خانواده ها که همیشه متضرر آسیب های ناشی از افت تحصیلی دانش آموزان هستند، بردارد، لذا انجام پژوهشی در این زمینه می تواند بسیار مفید و سازنده باشد. با توجه به مطالب

مواد و روش ها

روش پژوهش حاضر، به لحاظ روش گردآوری داده ها توصیفی-همبستگی از طریق الگویابی معادلات ساختاری است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش آموزان مقطع دوم متوسطه (دختر و پسر) شهر زنجان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ که مشغول به تحصیل بودند، تشکیل دادند. درباره حجم نمونه در پژوهش های مربوط به روش تحقیق همبستگی از نوع مدل معادلات ساختاری نظرات گوناگون وجود دارد ولی همه بر این موضوع توافق دارند که مدل معادلات ساختاری شبیه تحلیل عامل از فنون آماری است که با نمونه بزرگ قابل اجرا می باشد (۲۱). بومسما حجم حدود ۲۰۰ نفر را برای برازش مدل کافی دانسته است. بر اساس اندازه اثر مورد انتظار و توزیع متغیرهای اندازه گیری شده و همچنین لحاظ توان آزمون، به ازای هر پارامتر برآورد شده حداقل ۱۰ آزمودنی ممکن کافی باشد، به شرط اینکه اندازه برآورد اثر بزرگ باشد و متغیرهای اندازه گیری شده دارای توزیع نرمال باشند (۲۲). بنابراین حداقل نمونه پژوهش حاضر با در نظر گرفتن تعداد پارامترهای برآورد شده در مدل حداقل ۳۵۰ نفر از دانش آموزان بود، که با در نظر گرفتن ریزش های احتمالی ۴۰۰ دانش آموز (۲۰۰ دانش آموز دختر و ۲۰۰ دانش آموز پسر) به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شد. روش نمونه گیری در این پژوهش، نمونه گیری تصادفی خوشه ای چند مرحله ای بود. بدین صورت که از میان مدارس متوسطه دوم در شهر زنجان ابتدا مناطق ۱ و ۲ انتخاب و سپس از هر منطقه، دو مدرسه به تصادف انتخاب شد و سپس از هر مدرسه چهار کلاس به تصادف انتخاب و در نهایت پرسشنامه ها در میان دانش آموزان آن کلاس ها توزیع شد. لازم به ذکر است به منظور روش گردآوری داده ها با توجه به شرایط بهداشتی کشور (شیوع ویروس کرونا) پژوهشگر با دسترسی به گروه های فعال در شبکه های مجازی دانش آموزان (گروه های که به منظور برگزاری کلاس های آنلاین در شبکه های مجازی ایجاد شده اند)، بعد از توضیح اهداف پژوهشی، اقدام به ارسال پرسشنامه ها به گروه ها نمود. لازم به ذکر است که

گویه و بر اساس مقیاس ۵ درجه ای از نوع لیکرت (۱= کاملاً موافقم تا ۵= کاملاً مخالفم) توسعه داده شد. در پژوهش حسنی و همکاران با عنوان «مدل‌سازی ساختاری تاثیر آرزوهای تحصیلی بر نابرابری آموزشی در بین دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع پیش‌دانشگاهی» هر کدام از متغیرهای مکنون عوامل زمینه‌ای (با ۵ شاخص)، شخصی (با ۵ شاخص)، عوامل محیطی (با ۵ شاخص) که دارای بیشترین بار عاملی بودند مورد استفاده قرار گرفتند. بارهای عاملی (برآوردهای استاندارد) متغیرهای اندازه‌گیری برای عامل مکنون عوامل زمینه‌ای بین ۰/۲۰ تا ۰/۷۷، برای عامل مکنون شخصی بین ۰/۲۰ تا ۰/۶۲، برای عامل مکنون محیطی بین ۰/۴۶ تا ۰/۶۲ بدست آمد. بار عاملی همه نشانگرهای متغیرهای مکنون در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار بود و این امر نشان دهنده روایی همگرایی نشانگرها می‌باشد و مدل اندازه‌گیری عوامل مکنون از برازندگی و روایی سازه خوبی برخوردار است. با توجه به تحلیل صورت گرفته پایایی متغیرهای پرسشنامه پژوهش به صورت زیر گزارش شد: عوامل زمینه‌ای با ضریب پایایی ۰/۷۹، عوامل شخصی با ۰/۸۲، عوامل محیطی با ۰/۷۵ درصد و آرزوهای تحصیلی با ۰/۸۹. با توجه به این که ضرایب مطرح شده بیشتر از ۰/۷ می‌باشد بنابراین پرسشنامه مورد استفاده از پایایی قابل قبولی برخوردار است (۲۴).

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS-V23 و Amos-V8.8 استفاده گردید. همچنین به منظور پاسخگویی به فرضیه‌های پژوهش از مدلیابی معادلات ساختاری استفاده شد.

یافته‌ها

در این بخش کمینه، بیشینه، میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش ارائه شده‌اند.

جدول ۱. کمینه، بیشینه، میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش

متغیر	کمینه	بیشینه	میانگین	انحراف استاندارد
رضایت تحصیلی	۵	۲۵	۱۷/۴۰۶	۵/۰۶۳
موفقیت تحصیلی	۵	۲۵	۱۸/۸۰۸	۴/۴۸۹
بایستگی تحصیلی	۴	۲۰	۱۳/۲۸۳	۳/۸۵۳
موفقیت تحصیلی/ذهنی	۱۴	۷۰	۴۹/۴۹۶	۱۱/۲۴۲
آرزوهای تحصیلی	۱۸	۷۵	۵۹/۵۷۷	۹/۲۸۹

میانگین و انحراف استاندارد متغیر موفقیت تحصیلی و ابعاد آن در نمونه مورد مطالعه در جدول ۱ ارائه شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، بر مبنای شیوه نمره گذاری ابزار اندازه‌گیری،

جدول ۲. ماتریس همبستگی اسپیرمن بین متغیرهای پژوهش

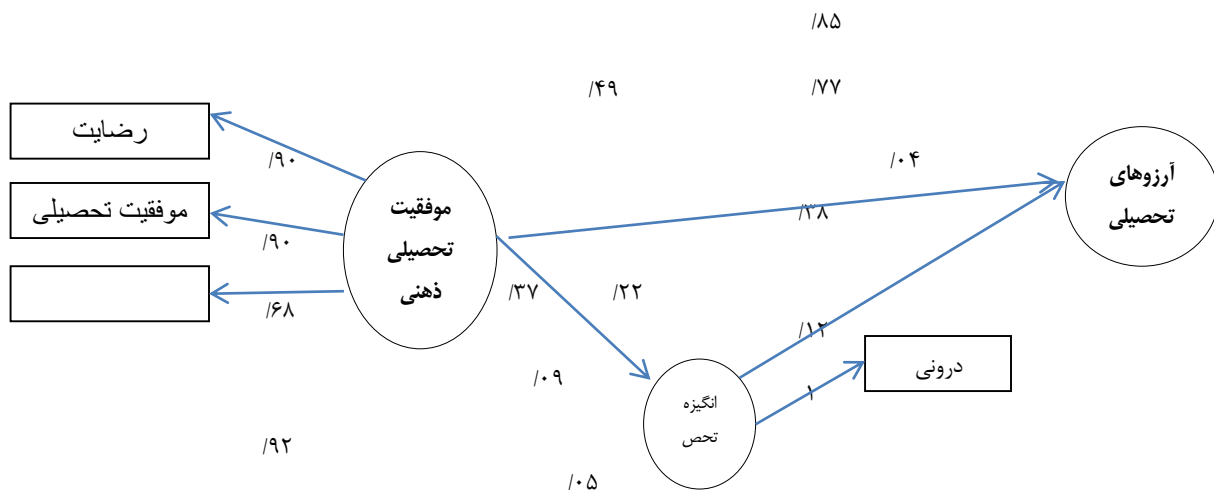
متغیر	۱	۲	۳
موفقیت تحصیلی	۱		
انگیزه تحصیلی	۰/۲۰**	۱	
			۱

نمره این ابزار با جمع کردن نمره گویه‌ها بدست می‌آید (دامنه نمرات بین ۲۰ تا ۱۲۰ قرار دارد) و هر چه نمره آزمودنی بیشتر باشد، موفقیت تحصیلی وی بیشتر است. روایی محتوایی و صوری ابزار توسط ۸ تن از استادان دانشگاه اصفهان پس از ۲ بار اصلاح تایید شد. علاوه بر آن روایی ابزار به روش همسانی درونی یعنی همبستگی هر گویه با کل ابزار مناسب گزارش شد. همچنین پایایی ابزار با روش‌های آلفای کرونباخ و بازآزمایی دو هفته‌ای به ترتیب ۰/۸۴ و ۰/۸۱ برآورد شد. ضریب پایایی این پرسشنامه توسط صالحی مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داد که ضریب آلفای کرونباخ برای پرسشنامه موفقیت تحصیلی بین ۰/۷۰ تا ۰/۹۳ قرار داشت. پرسشنامه موفقیت تحصیلی ولز توسط صالحی ترجمه و روایی و پایایی آن نیز بررسی شده است. از آنجا که صالحی در ساخت این ابزار از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده کرده و عوامل را مشخص کرده بود، در این پژوهش از تحلیل عاملی تاییدی به منظور بررسی ساختار عاملی استفاده شد.

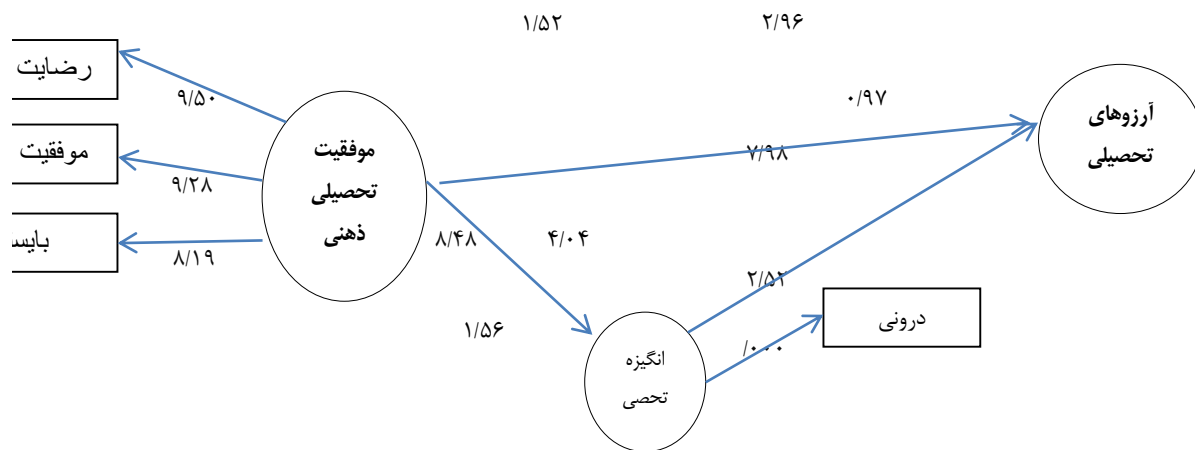
آرزوهای تحصیلی حسنی و همکاران: پرسشنامه آرزوهای تحصیلی توسط حسنی و همکاران ساخته شد. پرسشنامه تحقیق حاوی ۱۵ سوال درباره آرزوهای تحصیلی، عوامل زمینه‌ای (پایگاه اجتماعی-اقتصادی والدین دانش‌آموزان، جنسیت و سن)، عوامل محیطی (معلم، تشویق و حمایت والدین و جو مدارس) و عوامل شخصی (نگرش نسبت به مدرسه، همسالان و ادراک شخصی) می‌باشد. قبل از ارزیابی مدل ساختاری به منظور روایی پرسشنامه و ایجاد مدل اندازه‌گیری برازنده و قابل قبول و تعیین این موضوع که آیا نشانگرها به خوبی سازه نظری زیربنایی را اندازه‌گیری می‌نمایند، تحلیل عاملی اکتشافی در مورد کلیه عوامل مکنون اجرا شد. مدل ارزیابی شده در این پژوهش شامل ۳ متغیر مکنون: ۱. عوامل زمینه‌ای ۲. عوامل شخصی ۳. عوامل محیطی می‌باشد. نسخه پارسی این مقیاس در ۱۵

نتایج ضریب همبستگی اسپیرمن در جدول ۲ نشان می‌دهد که بین موفقیت تحصیلی، انگیزه و آرزوهای تحصیلی دانش آموزان رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد ($p < 0.01$).

$n=530$. $*P < 0.05$. $**P < 0.01$

شکل ۲. مدل برازش شده در حالت ضرایب استاندارد

شکل ۳. مدل برازش شده در حالت ضرایب T

جدول ۳. ضرایب بتا و بوت استرات (T) مربوط به اثرات مستقیم و غیر مستقیم متغیرهای پژوهش

P	T	β	
مسیرهای مستقیم			
0.0001	7/974	0.379	موفقیت تحصیلی -> آرزوهای تحصیلی
0.0001	8/477	0.373	موفقیت تحصیلی -> انگیزه تحصیلی
مسیرهای غیر مستقیم			
0.022	2/293	0.046	موفقیت تحصیلی -> انگیزه تحصیلی -> آرزوهای تحصیلی

همانطور که در جدول ۳ مشخص است ۲ مسیر مستقیم و ۱ مسیر غیر مستقیم معنادار هستند که در ادامه هر یک به تفکیک فرضیه‌ها بررسی می‌شوند.

جدول ۴. اثر مستقیم موفقیت تحصیلی بر انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان

P	T	β	اثر مستقیم
۰/۰۰۰۱	۸/۴۷۷	۰/۳۷۳	موفقیت تحصیلی < انگیزه تحصیلی

همان‌طور که در جدول ۴ مشخص است اثر مستقیم موفقیت تحصیلی بر انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان معنادار است ($p < ۰/۰۵$)، بدین معنا که موفقیت تحصیلی به طور مثبت واریانس انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان را تبیین می‌کند. بنابراین این فرض صفر رد و فرضیه پژوهش تأیید می‌شود.

جدول ۵. اثر مستقیم موفقیت تحصیلی بر آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان

P	T	β	اثر مستقیم
۰/۰۰۰۱	۷/۹۷۴	۰/۳۷۹	موفقیت تحصیلی < آرزوهای تحصیلی

همان‌طور که در جدول ۵ مشخص است اثر مستقیم موفقیت تحصیلی بر آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان معنادار است ($p < ۰/۰۵$)، بدین معنا که موفقیت تحصیلی به طور مثبت واریانس آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان را تبیین می‌کند. بنابراین این فرض صفر رد و فرضیه پژوهش تأیید می‌شود.

جدول ۶. اثر مستقیم انگیزه تحصیلی بر آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان

P	T	β	اثر مستقیم
۰/۰۱۲	۲/۵۲	۰/۱۲۳	انگیزه تحصیلی < آرزوهای تحصیلی

همان‌طور که در جدول ۶ مشخص است اثر مستقیم انگیزه تحصیلی بر آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان معنادار است ($p < ۰/۰۵$)، بدین معنا که خود ارزشمندی به طور مثبت واریانس آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان را تبیین می‌کند. بنابراین این فرض صفر رد و فرضیه پژوهش تأیید می‌شود.

جدول ۷. اثر غیر مستقیم موفقیت تحصیلی از طریق انگیزه تحصیلی بر آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان

P	T	β	اثر غیر مستقیم
۰/۰۲۲	۲/۲۹۳	۰/۰۴۶	موفقیت تحصیلی < انگیزه تحصیلی < آرزوهای تحصیلی

واریانس انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان را تبیین می‌کند. نتایج پژوهش با یافته‌های ساپرا و همکاران، چن و هسکت، اسیک و همکاران همسویی دارد. بنابراین در آموزش و موفقیت تحصیلی، موفقیت به درجه‌ای از کارآیی اشاره دارد که در آن فرد با توجه به توانایی‌های خود، از پیشرفت خود رضایت کافی کسب کند. در ازای موفقیت تحصیلی، این یک شکست است که ناشی از کمبودهای سیستم است، یعنی عدم یادگیری دانش‌آموزان در دستیابی به معیارهای موفقیت خود را که توسط سیستم آموزشی تعیین شده است. با این حال دستیابی به موفقیت تحصیلی مسیر نمی‌شود مگر با توجه به مقوله سلامت روانی دانش‌آموزان و متغیرهای روانشناختی، در واقع متغیرهای روان‌شناختی همچون انگیزه تحصیلی، رضایت از تحصیل، خودمتمایزسازی، شخصیت و عزت نفس نقش اساسی در دستیابی به موفقیت تحصیلی و میزان آرزوهای

همان‌طور که در جدول ۷ مشخص است اثر غیر مستقیم موفقیت تحصیلی بر آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان از طریق انگیزه تحصیلی معنادار است ($p < ۰/۰۵$)، بدین معنا که انگیزه تحصیلی نقش میانجی در رابطه بین موفقیت تحصیلی و آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان دارد. بنابراین این فرض صفر رد و فرضیه پژوهش تأیید می‌شود.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف نقش واسطه‌ای انگیزه تحصیلی در رابطه بین موفقیت تحصیلی با آرزوهای تحصیلی در دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر زنجان انجام شد. نتایج نشان داد که اثر مستقیم موفقیت تحصیلی بر انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان معنادار است، بدین معنا که موفقیت تحصیلی به طور مثبت

نتیجه دیگر حاکی از آن است که اثر غیر مستقیم موفقیت تحصیلی بر آرزوهای تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان از طریق انگیزه تحصیلی معنادار است، بدین معنا که انگیزه تحصیلی نقش میانجی در رابطه بین موفقیت تحصیلی و آرزوهای تحصیلی دانش آموزان دارد. موفقیت در مدرسه و پیشرفت تحصیلی از مهمترین اهداف نظام تعلیم و تربیت هر جامعه ای از جمله جامعه ایران و موفقیت تحصیلی مستلزم عملکرد تحصیلی مناسب و مطلوب است. عملکرد تحصیلی به عوامل متعددی بستگی دارد عواملی که می توانند در جهت تقویت و یا تضعیف پیشرفت درسی دانش آموزان عمل نمایند. انگیزش تحصیلی از مهمترین مولفه های تاثیر گذار بر مجموعه فعالیت های درسی دانش آموز در تمام طول دوران تحصیل و حتی بعد از فارغ التحصیلی و پیگیری یادگیری مادام العمر می باشد. این انگیزه به عنوان عامل پیش بینی کننده کیفیت کار فرد در مدرسه محسوب می شود. در واقع انگیزش که نه تنها در پیشبرد اهداف آموزشی نقش حیاتی دارد، بلکه در سارسر زندگی واقعی نیز کاملاً ضروری است. بر پایه یافته هایی چون (۲۷، ۲۸)، امروز می دانیم که اگر دانش آموزی به این نتیجه برسد که فعالیت تحصیلی او دستیابی به اهداف و نیازهایش را در پی ندارد، نیروی روان شناختی انگیزه وی کاهش می یابد و صدمات انگیزشی رخ می دهد تا آنجا که فرد از نظر شناختی در ادامه فعالیت خود دچار تردید می شود. این مطالعات نشان داده اند که اختلال در انگیزش می تواند در سطح احساسات و رفتار سبب بروز مشکلاتی شده و مقدمات بدبینی، اضطراب، افسردگی و مشکلات روانی و هم چنین افت چشمگیر در عملکرد فردی، اجتماعی و شغلی را فراهم می آورد و بر آرزوهای تحصیلی دانش آموزان نیز تاثیر منفی می گذارد. دانش آموزانی که از انگیزه تحصیلی بالاتری برخوردار هستند، پیشرفت تحصیلی بالاتری دارند، بنابراین هر چه بی انگیزگی در دانش آموزان در سطح پایین تری باشد، موفقیت تحصیلی کمتر خواهد بود. با وجود این یکی از مشکلات نظام آموزشی چه در کشورهای در حال توسعه و چه در کشورهای توسعه یافته، بی انگیزگی یا کاهش انگیزه در تحصیل است که در پژوهش های بسیاری مورد توجه قرار گرفته است.

محدودیت این مطالعه این است که این پژوهش محدود به نمونه مورد بررسی از دانش آموزان است که این تعداد نمی تواند معرف خوب و کافی برای جامعه باشد. بنابراین تعمیم دادن نتایج فقط به جامعه موردنظر منطقی و امکان پذیر است، و برای سطوح دیگر باید با رعایت احتیاط این کار را انجام دهیم. طرح پژوهشی توصیفی از نوع تحلیل بوده و با روش همبستگی انجام شد، لذا تبیین علی از نتایج آن امکان پذیر نبود. به علت محدودیت زمانی امکان اجرای مطالعه بر به صورت طولی امکان پذیر نبود. پیشنهاد می گردد، برای افزایش موفقیت تحصیلی، انگیزه تحصیلی و آرزوهای تحصیلی دانش آموزان متوسطه دوم شهر زنجان، می توان از راهکارهایی که به افزایش انگیزش دانش آموزان کمک می کنند، استفاده کرد. به عنوان مثال،

تحصیلی در دانش آموزان دارند. لذا موفقیت تحصیلی می تواند از به هدر رفتن منابع انسانی و مادی جلوگیری کند. چنانچه هر ساله نظام های آموزشی با صرف هزینه ها و انرژی های هنگفت، تلاش می کنند به تربیت شهروندان مطلوب جامعه خود بپردازند که به موفقیت تحصیلی نشان از اثربخشی تلاش ها و مصرف صحیح این انرژی ها دارد. با توجه به رویکرد موفقیت تحصیلی در ساختار نظام آموزشی و این که موفقیت بر اساس چه معیار و هدفی برای هر دوره از دانشجویان تعریف می شود، این مفهوم، کاربردی وسیع می یابد و در این راستا معلمان و اساتید دانشگاه به طور واضح تری می توانند اثربخشی این مفهوم را معنادارتر سازند و در این میان مشاوران، از جمله نیروهای انسانی موثر هستند که می توانند موجب بهبود محتوی و فرایند موفقیت تحصیلی و آرزوهای تحصیلی در دانشگاه و مدارس شوند.

نتایج نشان داد که اثر مستقیم موفقیت تحصیلی بر آرزوهای تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان معنادار است، بدین معنا که موفقیت تحصیلی به طور مثبت واریانس آرزوهای تحصیلی دانش آموزان را تبیین می کند. نتایج پژوهش با یافته های (۲۴، ۲۵، ۲۶) همسویی دارد. این جمله بیانگر این است که میزان موفقیت تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه شهر زنجان روی آرزوها و انتظارات تحصیلی آنها تاثیر می گذارد. به طور مشخص، اگر دانش آموزان موفقیت خوبی در تحصیلاتشان داشته باشند و نمرات بالایی کسب کنند، این موفقیت می تواند آرزوها و انتظارات آنها نسبت به تحصیلات آتی شان را تقویت کند. آنها با اعتماد به نفس بیشتری به تحصیلات عالی مثل کنکور سراسری فکر خواهند کرد. اما در صورتی که دانش آموزان موفقیت خوبی در مدرسه نداشته باشند، احتمال می رود آرزوها و انتظارات آنها نسبت به تحصیلات بعدی کاهش پیدا کند. آنها ممکن است شانس خود را برای موفقیت در آینده کمتر ارزیابی کنند. بنابراین به طور کلی می توان گفت میزان موفقیت تحصیلی دانش آموزان تاثیر مستقیمی بر آرزوها و انتظارات آنها از تحصیلات آتی دارد. در همین رابطه نتایج پژوهش معینی کیا و بخشنده پيله رود نشان داد موفقیت در واقع همان نیروی محرک انسان برای انجام رفتارها و اعمال او می باشد به گونه ای که اگر فردی از موفقیت کافی برای انجام یک فعالیت برخوردار نباشد، آن کار را ترک خواهد کرد. اما موفقیت ها به دو دسته موفقیت های درونی و بیرونی تقسیم می شوند. بطور کلی زمانی که به دنبال ایجاد تغییرات پایا و مستمر هستیم و زمان کافی برای اعمال برنامه ها داریم کار با سیستم موفقیت درونی نتایج مفیدتری خواهد داشت. بر این اساس برنامه های طولانی مدت از اصول مربوط بکارگیری موفقیت درونی استفاده می کنند. اما در مقابل برای بدست آوردن تغییرات سریع و شدید می توان از عوامل موفقیت بیرونی که در واقع همان مشوق های ظاهری مانند استفاده از آنچه فرد دوست دارد و از آن لذت می برد؛ استفاده کرد و به آرزوهای تحصیلی دست یافت.

Multidisciplinary Information Technology and Engineering Conference (IMITEC) (pp. 1-8). IEEE.

7. Alyahyan, E., & Düştegör, D. (2020). Predicting academic success in higher education: literature review and best practices. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 17(1), 1-21.

8. Beerenwinkel, A., & von Arx, M. (2017). Constructivism in practice: An exploratory study of teaching patterns and student motivation in Physics classrooms in Finland, Germany and Switzerland. *Research in Science Education*, 47(2), 237-255.

9. Chen, X., & Hesketh, T. (2021). Educational Aspirations and Expectations of Adolescents in Rural China: Determinants, Mental Health, and Academic Outcomes. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(21), 11524.

10. Cornell, D., Shukla, K., & Konold, T. R. (2016). Authoritative school climate and student academic engagement, grades, and aspirations in middle and high schools. *AERA Open*, 2(2), 2332858416633184.

11. Curtin, N., Malley, J., & Stewart, A. J. (2016). Mentoring the next generation of faculty: Supporting academic career aspirations among doctoral students. *Research in Higher Education*, 57(6), 714-738.

12. Datu, J. A. D., & Valdez, J. P. M. (2019). Psychological capital is associated with higher levels of life satisfaction and school belongingness. *School Psychology International*, 40(4), 331-346.

13. Eden, A. (2021). Identifying Socioeconomic and Demographic Factors that Influence Academic Success in an

برگزاری فعالیت‌های گروهی و تیمی در مدرسه می‌تواند به افزایش موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان کمک کرده و در نتیجه به افزایش انگیزه تحصیلی آن‌ها منجر شود. همچنین، برگزاری برنامه‌های فرهنگی و هنری، می‌تواند به افزایش موفقیت دانش‌آموزان دانش‌آموزان کمک کند و در نتیجه به افزایش آرزوهای تحصیلی آن‌ها منجر شود.

References

1. Hasani, Mohammad; Asadi, Razia; Samari, Maryam and Akbari, Taghi. (2013). Structural modeling of the effect of academic aspirations on educational inequality among pre-university male and female students. *Journal of School Psychology*, 3(4), 37-50.

2. Khaliqkhah, Ali and Najafi, Habiba. (2017). Investigating the effect of factors (age, gender, type of university, employment status) on reducing students' academic motivation with a multi-level model approach. *Career and Organizational Counseling Quarterly*, 10(35), 81-96.

3. Soleimani, Leila. (2015). The relationship between transformational capital and academic achievement with the mediating role of psychological capital. Master's thesis, Persian Gulf University, Bushehr.

4. Steel, Asma; Kajbaf, Mohammad Baqer and Qumrani, Amir. (2017). The effectiveness of academic vitality training on academic success and academic self-efficacy of female students. *Journal of Education and Evaluation*, 11(42), 37-53.

5. Moinikia, Mehdi and Bakhshandeh Pilehroud, Mehsa. (1400). Examining the theoretical foundations of students' academic aspirations. The second national conference of the school of the future, Tehran.

6. Ajoodha, R., Dukhan, S., & Jadhav, A. (2020). Data-driven student support for academic success by developing student skill profiles. In 2020 2nd International

22. Ozer, E. A., & Akgun, O. E. (2015). The effects of irrational beliefs on academic motivation and academic self-efficacy of candidate teachers of computer and instructional technologies education department. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 197, 1287-1292.
23. Peng, P., & Kievit, R. A. (2020). The development of academic achievement and cognitive abilities: A bidirectional perspective. *Child Development Perspectives*, 14(1), 15-20.
24. Sapra, J., Chaudhary, M., & Jeswal, R. (2021). A study on career aspirations and its relationship with the academic performance of undergraduate management students: are they realistic?. *International Journal of Education Economics and Development*, 12(3), 253-266.
25. Sternberg, R. J., & Grigorenko, E. L. (2019). Successful Intelligence in the Classroom (Retraction of Vol 43, Pg 274, 2010).
26. Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics* (5th edn). Boston: Pearson Education
27. Titrek, O., Çetin, C., Kaymak, E., & Kaşıkçı, M. M. (2018). Academic Motivation and Academic Self-efficacy of Prospective Teachers. *Journal of Education and Training Studies*, 6(11a), 77-87.
28. Turner, B. (2018). *Marketing in Higher Education: Using Academic Motivation to Effectively Identify Market Segments* (Doctoral dissertation, Northcentral University).
- Introductory Biology Course (Doctoral dissertation, University of Massachusetts Lowell).
14. Gutierrez, D., Foxx, S. P., & Kondili, E. (2018). Investigating the Effectiveness of a Motivational Interviewing Group on Academic Motivation. *Journal of School Counseling*, 16(14), n14.
15. Hermino, A., & Arifin, I. (2020). Contextual Character Education for Students in the Senior High School. *European Journal of Educational Research*, 9(3), 1009-1023.
16. Isik, U., Tahir, O. E., Meeter, M., Heymans, M. W., Jansma, E. P., Croiset, G., & Kusrkar, R. A. (2018). Factors influencing academic motivation of ethnic minority students: A review. *Sage Open*, 8(2), 2158244018785412.
17. Kurland, R. M., & Siegel, H. I. (2020). Attachment and College Academic Success: A Four-Year Longitudinal Study. *Open Journal of Social Sciences*, 8(12), 45.
18. McBreen, M., & Savage, R. (2021). The impact of motivational reading instruction on the reading achievement and motivation of students: A systematic review and meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 33(3), 1125-1163.
19. Mishra, S. (2020). Social networks, social capital, social support and academic success in higher education: A systematic review with a special focus on 'underrepresented' students. *Educational Research Review*, 29, 100307.
20. Morton, B. M. (2018). The grip of trauma: How trauma disrupts the academic aspirations of foster youth. *Child Abuse & Neglect*, 75, 73-81.
21. Norberg, M. M. (2021). Motives for acquiring and saving and their relationship with object attachment. *Current Opinion in Psychology*, 39, 1-5.